

Formació als Equips d'Assessorament Psicopedagògic del Consorci d'Educació de Barcelona

Carme Escudé i Miquel

Psicopedagoga EAP G-05, màster en psicopatologia infanto-juvenil.

Jordi Collell i Caralt

Psicòleg i màster en psicopatologia infanto-juvenil.

“Dues classes de persones s'esforcen debades: les qui amunteguen diners sense gastar-los, i les qui adquireixen saber sense aplicar-lo”.
(Sa'di, 1210-1291)

Resum

L'assetjament escolar (*bullying*) és un fenomen insidiós que és objecte d'àmplia discussió i debat en la comunitat educativa. Sovint els mateixos centres es troben amb dificultats d'aplicar polítiques i estratègies concretes per afrontar-lo en el dia a dia. La necessitat d'acompanyament i assessorament als centres educatius en l'aplicació i formulació d'un protocol integral (prevenció, detecció, intervenció, restauració) sobre assetjament escolar, es considera com a prioritària. En aquest sentit, aquest article fa referència al programa de formació adreçat a tots els membres dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic del Consorci d'Educació de la ciutat de Barcelona, com a referents de la intervenció en aquests aspectes. Es descriu la formació realitzada als EAP al llarg dels cursos 2016-17 i 2017-18, i la seva continuïtat com a grup de treball fins a l'actualitat. Es fa evident la necessitat de recerca i de formació permanent en aquest àmbit.

Paraules claus: Assetjament escolar; bullying; formació EAP; Consorci d'Educació de Barcelona.

Abstract

Bullying is an insidious phenomenon that is subject to extensive discussion in the educational community. Often the same centers are struggling to apply specific policies and strategies to tackle it in everyday life. The need for accompaniment and advice to schools in the application and formulation of an integral protocol (prevention, detection, intervention, restoration) on bullying, is considered as a priority. In this sense, this article refers to the training program addressed to all members of the Psychopedagogical Counseling Team (EAP) of the Consorci d'Educació of the city of Barcelona, as reference points for the intervention in these aspects. The training carried out during the courses 2016-17 and 2017-18 is described, as well as the continuity as a working group until today. The need for research and training in this area is evident.

Keywords: Bullying; training EAP; Consorci d'Educació de Barcelona.

El *bullying* o assetjament entre alumnes a l'escola és un fenomen que en els darrers anys ha passat a primer terme de l'actualitat. Preocupa a les famílies, el professorat, les autoritats educatives i a la societat en general. L'increment de les notícies referides a aquest fenomen - durant molt de temps ignorat- ha estat exponencial, i ha esdevingut objecte d'una gran cobertura mediàtica en els darrers anys. De no parlar-ne, s'ha passat a parlar-ne molt, i avui en dia s'utilitza aquesta paraula per fer referència genèrica a qualsevol situació de violència escolar. Es banalitza el seu significat i s'usa indiscriminadament.

L'assetjament escolar és –en una definició breu i concisa de Smith i Sharp (1994)-,: “*un abús sistemàtic de poder*”, caracteritzat per: (1) la **intencionalitat** per part d'una o més persones de fer mal a una altra, (2) la **reiteració** en el temps i (3) que es duu a terme en dins d'una **relació interpersonal asimètrica**.

En el marc d'aquesta definició, queden excloses altres formes de violència com els conflictes on es busca el mal mutu, la disruptivitat o el vandalisme que també es poden donar en l'entorn escolar.

La necessitat d'un major coneixement sobre aquest fenomen, de quantificar-ne el seu abast i els seus efectes, de planificar i posar en pràctica programes i estratègies d'intervenció per minoritzar els seus efectes, han dut a moltes organitzacions a elaborar estudis seriosos sobre la seva incidència, així com a concretar propostes per a la prevenció d'aquestes conductes i la millora de les relacions interpersonals.

Va en aquest sentit la proposta “*Jo a això no hi jugo*”, de Save the Children, entitat de trajectòria rellevant en la defensa dels drets dels infants, i en la lluita per a fer visible la violència contra la infància, que adopta múltiples i canviants formes. Una d'elles és l'assetjament escolar.

Fruit d'aquesta preocupació, Save the Children ha dissenyat i posat en pràctica un programa pilot[1], conjuntament amb el Consorci d'Educació de Barcelona, per dur a terme una intervenció en varis centres escolars de la ciutat (a càrrec de l'associació SEER). En paral·lel, el Consorci d'Educació va organitzar una formació per als EAPs; entenent que aquests professionals tenen un paper rellevant en l'assessorament i intervenció en aquestes situacions.

Programa de formació als EAPs

Els autors d'aquest article hem realitzat aquesta formació als EAP's del Consorci d'Educació de Barcelona, al llarg de dos cursos. En el primer curs, (2016/17 dins del programa “*Jo a això no hi jugo*” de Save the Children) s'ha dut a terme aquesta formació en quatre sessions (amb un total de 10h.) a les quals han assistit tots els membres dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic del Consorci d'Educació de Barcelona, amb el següent programa.

ÀMBITS DE TREBALL / MÒDULS DE LA FORMACIÓ

S1- Característiques i descripció del fenomen, distinció d'altres formes de violència que es donen a l'escola. Tipus d'accions. *Cyberbullying*. Rols dels principals protagonistes. El *bullying* com a fenomen de grup. La intervenció: nivells de prevenció.

S2- Prevenció primària. Objectius i característiques de la intervenció: intervenció estratègica, sistèmica, no culpabilitzadora i que fomenti la resiliència.

S3- Prevenció secundària. Programes i protocols. Qüestionaris i eines de detecció i intervenció. Qüestionari CESC. Proposta d'intervenció a l'aula. Materials i característiques per tractar el tema de l'assetjament amb l'alumnat.

S4- Prevenció terciària. Intervenció amb els alumnes directament implicats. Mètodes d'intervenció (SCm, GSm...). Pràctiques restauratives. Aspectes a avaluar amb els alumnes implicats. Entrevistes amb famílies

Posteriorment, es va valorar la continuïtat del grup de treball, en el curs 2017/18 amb els professionals referents de cada equip. En aquest curs, s'han realitzat set sessions de coordinació dins d'una acció formativa del Consorci d'Educació de Barcelona, en les quals s'han tractat i treballat els següents temes:

- Contextualització del protocol del Departament en la intervenció dels EAP's. Aspectes a considerar en l'avaluació de conductes de *bullying*.
- Aprofundiment en estratègies i mètodes d'intervenció: *Role-plays* de pràctiques restauratives (cerques de diàleg, cercles restauratius, i del *Shared Concern Method*), a partir de l'anàlisi de casos.
- Propiciar un espai de reflexió i debat sobre el tema de l'assetjament.
- Elaboració d'un esborrany de protocol d'intervenció de l'EAP.

Discussió i suggeriments

L'assetjament escolar és un fenomen complex i constatem també les dificultats per generalitzar un model únic. En aquest sentit hem estat treballant per definir l'actuació dels psicopedagogs i psicopedagogues dels EAP en el marc del protocol del Departament d'Ensenyament.

Vam evidenciar, en primer lloc, la necessitat de constituir un grup de treball per compartir experiències i fer recerca al voltant del tema de l'assetjament escolar, així com la importància de la sistematitzar les accions que es duen a terme en els centres des de l'òptica de la prevenció primària, vinculada a la millora del clima afectiu i relacional. Es òbvia la necessitat de posar una mirada sobre les relacions interpersonals, sovint menystingudes en el procés educatiu.

Ressaltem la importància de la sensibilització, la necessitat d'un treball aprofundit amb les famílies, i la clarificació de conceptes-especialment en la intervenció-, per tal que "la solució no sigui el problema".

Hem comentat també la possibilitat d'utilitzar qüestionaris d'avaluació que recullin la realitat de cada centre, la necessitat d'assessorament i de crear estructures que "sostinguin" a qui acull. Un altre aspecte valorat és el de la intervenció sobre les "micro violències": aquelles situacions precursors de les conductes d'assetjament, les quals no sabem com afrontar de vegades des dels centres: ¿què fem amb la violència i com ens enfrontem a ella?

Finalment s'ha fet evident la urgència d'una formació específica i continuada, de compartir criteris, d'aprofundir en el coneixement i treball en mètodes específics per afrontar els casos d'assetjament, així com també millorar la coordinació i el treball en xarxa amb els agents que hi intervenen (CSMIJ, Inspecció, Serveis socials, Policia i Mossos d'esquadra, etc.).

Seguim treballant, en aquella idea que no hi ha progrés si no avancem tots junts. De nosaltres també depèn –com diu Martí i Pol-, "que el pas del temps no malmeti els senyals que hi ha escrits a les pedres".

Referències Bibliogràfiques

Jordi Collell / Carme Escudé. <http://bullying.cat>

Consorci d'Educació de Barcelona. <http://www.edubcn.cat/ca/noticies/detall?49522>

Equip SEER. Salut i Educació Emocional <http://salutieducacioemocional.com/>

Save the Children. Informe "Yo a eso no juego"

https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/yo_a_eso_no_juego.pdf

Nota:

[1] En aquest mateix número surt l'article on explicar aquest pla pilot: "Programa PDA bullying, una proposta de bones pràctiques per superar l'assetjament escolar".

Correspondència amb els autors: Carme Escudé i Miquel. E-mail: cescude@xtec.cat. Jordi Collell i Caralt. E-mail: jcollell@xtec.cat